

การสำรวจและเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมเพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลป่าชุมชน

ในหมู่บ้านวนศาสตร์ชุมชนต้นแบบ

กรณีศึกษา บ้านซั้มล หมู่ที่ 9 ตำบลช่อกลุ่ม อำเภอดอนจาน จังหวัดสระแก้ว

บทคัดย่อ

การเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมเพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลป่าชุมชน ในหมู่บ้านวนศาสตร์ชุมชนต้นแบบ มีวัตถุประสงค์ เพื่อใช้เครื่องมือและวิธีการจัดทำข้อมูลในหมู่บ้านวนศาสตร์ชุมชนต้นแบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด โดยร่วมมือกันดำเนินงานกับชุมชน โดยคาดว่าผลการศึกษานำไปสู่การจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

ศึกษาชุมชน โดยการพูดคุยซักถามกับผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชุมชน และนำเขียนลงในตารางข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน จัดทำแผนที่ชุมชน โดยเจ้าหน้าที่ร่วมกับผู้ให้ข้อมูล วาดแผนที่ชุมชน และใช้แบบสอบถาม ถามสมาชิกครัวเรือนที่เป็นตัวแทนของกลุ่มฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม จำนวน 31 ราย นำมาสรุปเป็นตารางร้อยละ ศึกษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเจ้าหน้าที่ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลในชุมชนวาดแผนที่ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และร่วมกันกำหนดโซนป่าต่างๆ และวางแผนแปลงตัวอย่างขนาด 40 x 10 เมตร และ 5 x 5 เมตร วัดความสูง เส้นรอบวง ชนิดพันธุ์ไม้ในแปลง และนำมาวาดเป็นภาพตัดขวาง แสดงการจัดชั้นเรือนยอด ศึกษาการใช้และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยการใช้แบบสอบถามถามกลุ่มคนที่ใช้ประโยชน์จากป่าในชุมชน ถึงชนิดผลผลิตจากป่า ช่วงเวลาเก็บหา ส่วนที่ใช้ กลุ่มคนที่มาใช้ ความถี่ วิธีการเก็บหา ประเพณี ความเชื่อ ประเพณีแนวโน้มนำมาใช้และสภาพการใช้ทรัพยากร ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลในชุมชนเพื่อวางแผนการถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในชุมชน ศึกษาการบริหารจัดการป่า โดยใช้แบบสอบถามในการถามคณะกรรมการป่า และกลุ่มคนต่างๆในชุมชน ต่อมุมมองและความคิดเห็นต่อปัญหาและแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น และนำมาสรุปในเชิงพรรณนา สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

จากการศึกษาชุมชน พบว่า ชุมชนบ้านซั้มลก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 โดยแยกออกจากบ้านช่อกลุ่มน้อย หมู่ที่ 5 และบ้านหนองบัว หมู่ที่ 7 ต.ช่อกลุ่ม อ.ดอนจาน จ.สระแก้ว ปัจจุบันราษฎรบ้านซั้มล มี 69 ครัวเรือน เป็นชาย 141 คน หญิง 146 คน ราษฎรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพหลักทำการเกษตร มีสมาชิกส่วนใหญ่ในครัวเรือน 3-4 คน มีรายได้อยู่ระหว่าง 20,000 - 40,000 บาท ต่อปี มีพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ 6-10 ไร่ ส่วนใหญ่ราษฎรใช้ป่าชุมชนเป็นที่เลี้ยงสัตว์และเก็บหาผลผลิตจากป่าตามฤดูกาล และกลุ่มฐานะทางเศรษฐกิจสังคมทุกครัวเรือนอยู่ในกลุ่มฐานะปานกลาง ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของชุมชนคือป่าชุมชน อยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรม ผลผลิตจากป่าชุมชนมีหลายชนิด แต่ส่วนใหญ่มีปริมาณน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการ เพราะมีคนเข้ามาใช้ประโยชน์จำนวนมาก ส่วนการถือครองที่ดิน ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สปก. การบริหารจัดการป่าที่ผ่านมา ยังไม่มีการจัดการที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจนเนื่องจากเพิ่งจัดตั้งเป็นป่าชุมชน กลุ่มที่มีบทบาทในการบริหารจัดการป่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้นำทางสังคม ดังนั้นเจ้าหน้าที่ของรัฐควรเข้าไป ส่งเสริมอาชีพที่เกี่ยวข้องกับด้านป่าไม้ ส่งเสริมให้มีการปลูกและฟื้นฟูสภาพป่า ส่งเสริมให้คนในชุมชนบ้านซั้มล และชุมชนใกล้เคียงได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่า เพื่อให้ป่าชุมชนแห่งนี้เป็นแหล่งผลิตอาหารที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไปในอนาคต